

De geschiedenis van Kloetinge tot 1750 (2)

In dit tweede artikel gaan we verder terug in de tijd naar de vroegste geschiedenis van Kloetinge.

In de afgelopen decennia is een goed inzicht verkregen in de bodemgesteldheid van het voormalige waterschap de Brede Watering Bewesten Yerseke (dit waterschap omvatte het westelijke deel van Zuid-Beveland met als oostgrens de Zanddijk tussen Yerseke en Hansweert) en tevens is er veel archeologisch onderzoek gedaan. Voor ons dorp is vooral het onderzoek naar de opbouw van de dorpsterp, dat heeft plaatsgevonden tussen de late zomer van 1968 en maart 1969, van grote waarde. Dit onderzoek vond plaats tijdens het graven van rioleringsleuven, zowel in de kom van het dorp als in de lagergelegen straten er omheen.

door Egbert Lantinga

De Romeinse tijd

Binnen de grenzen van de voormalige gemeente Kloetinge zijn tot op heden geen archeologische vondsten uit de Romeinse tijd tevoorschijn gekomen. In de nabije omgeving was dit echter wel het geval: (1) restanten van een houten Romeinse boerderij, servies en aardewerk uit de 2de en 3de eeuw in Kapelle en Biezellinge, (2) Romeinse scherven ten zuiden van Goes, en (3) zeven ronde kuiltentjes voor de turfbranderij in 's-Heer Abtskerke ten behoeve van de zoutwinning of voor het branden van schelpkalk.

De vroege Middeleeuwen

Aan het einde van de derde eeuw raakte vrijwel het gehele Zeeuwse gebied ontvolkt als gevolg van grote overstromingsactiviteiten. Tussen de derde en de zesde eeuw waren er talrijke overstromingen waarbij uiteindelijk het veenpakket volledig werd weggeslagen of door een kleipakket werd bedekt. Dit laatste was in vrijwel de gehele latere parochie

Kloetinge het geval. Na deze periode van overstromingen werd het gebied langzaam weer door de mens in gebruik genomen. Men zocht de hoge plekken in het landschap op om er te gaan wonen, akkerbouwgewassen te gaan telen en schapen op de uitgestrekte schorren te laten grazen. Er was toen echter nog geen sprake van dorpsvorming.

De oudste bewoning in Kloetinge

Een aantal jaren geleden is bij archeologisch onderzoek aan de oostkant van Abbekinderen de fundering blootgelegd van een huis uit rond het jaar 1000. Tevens werd toen een bijzondere versierde schijffibula, oftewel mantelspeld, gevonden met resten van sierstenen op de voorkant en compleet met naald aan de achterkant (zie foto's). Tot op heden is dit de oudste vondst binnen de grenzen van de parochie Kloetinge. De archeologen dateerden deze fibula namelijk uit de periode van de 9de tot en met de 10de eeuw.

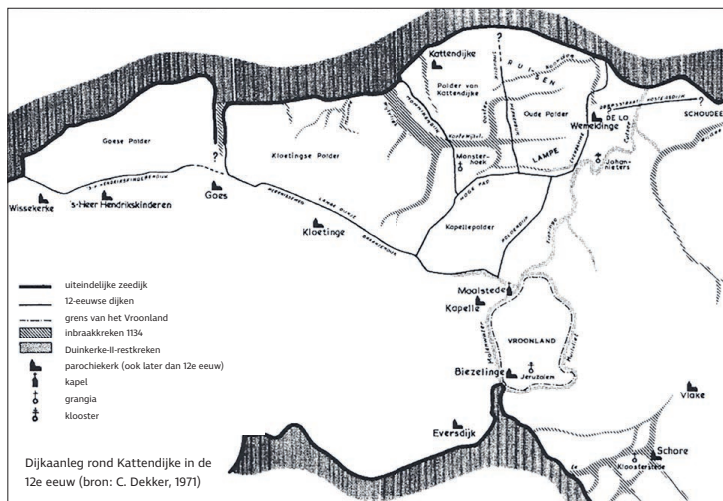

Voor- en achterzijde van de schijffibula (resp. links en rechts)

Vliedbergen, vluchtbergen, hoogwerven en motteheuvels

Op basis van archeologische vondsten in de 'vliedbergen' gedurende de afgelopen decennia kan geconcludeerd worden dat het opwerpen van deze 'hoge bergjes' omstreeks 1150 is begonnen. Dit was dus kort na de hevige stormvloed van 1134. Deze datering is gebaseerd op onder meer het onderzoek binnen het Maalstede-complex in Kapelle (1972), de opgraving van de nagenoeg verdwenen 'berg' van 's-Heer Arendskerke (2006) en oudere opgravingen bij onder meer Borssele en Abbekinderen (1955). In archiefstukken vanaf de 14de eeuw worden deze bergjes over het algemeen als 'hoogwerven' aangeduid, terwijl in de 19de eeuw

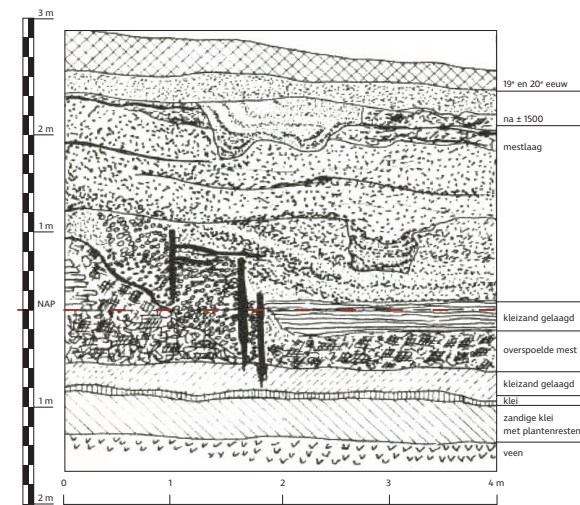
ze veelal 'vluchtbergen' werden genoemd. Sinds enkele decennia preferert men echter de term 'motteheuvels'. De initiatiefnemers voor het opwerpen hiervan waren de lokale ambachtsheren. Verder is ook duidelijk geworden dat hierop in eerste instantie een houten verdedigingstoren werd gebouwd. Later werd deze veelal vervangen door een stenen torentje. Aan de voorkant van de motteheuvel bevond zich het neerhof met een boerderij en eventueel andere gebouwen. De ambachtsheerlijkheid Kloetinge telde indertijd maar liefst negen motteheuvels. Hiervan zijn er gelukkig nog drie overgebleven. De mooiste ligt in de tuin van de familie Lenshoek aan de oostkant van het Marktveld. De andere twee bevinden zich aan de oostkant van de 's-Gravenpolderseweg; de ene net ten noorden van de A58 in De Groe en

Pingsdorf aardewerk met rode aardverversiering

Geglazuurde, roodbruine kan met gele slijbversiering gevonden in de waterput bij de kerktoeren (tekeningen B. Oele)

Bodemprofiel bovenaan de Oostkeure naast de voormalige smederij (tekening B. Oele)

Reconstructie van een motteheuvel met links het neerhof (tekening B. Oele)

FOTO: HENK SCHALKHOORST

De motteheuvel bij Blaemskinderen

de andere ten zuiden daarvan bij het voormalige gehucht Blaemskinderen (zie foto).

De eerste dijk aanleg

De stormvloed van 1134 was ook de aanleiding voor het aanleggen van een doorlopende dijk, welke begon direct ten westen van Wemeldinge en doorliep naar de 's Heer Hendrikskinderendijk ten westen van Goes. Het eerste stuk ging naar het zuiden tot vlakbij Maalstede. Vervolgens kwam er een knik naar het westen richting Waanskinderen. Hiervan is de Braanjendijk in dit gehucht nog een overblijfsel. Verder naar het westen werd Tervaten doorkruist en vlak ten noorden van de dorpskern van Kloetinge herinnert het Langedijkje als toegangsweg naar het Wesselopark nog aan deze dijk. Tussen het Noordeinde en de Zomerweg werd de westelijke helft van de dijk in de 16de eeuw als het Hoogepad aangeduid. Ten westen van de Zomerweg ging het tracé verder via de huidige 's Heer Elsdorpsweg en de Heernisseweg richting de noordkant van Goes.

De opbouw van de dorpssterp

In 1955 vond een proefopgraving plaats in een achtertuin aan de Jachthuisstraat. Hierbij werd een 60-75 cm dikke cultuurlaag aangetroffen op de ongestoorde zeeafzetting met aardewerkfragmenten uit de 13de eeuw. Tijdens het onderzoek in 1968 en 1969 zijn 29 bodemprofielen opgetekend. Een groot deel van het oudste gevonden scherfmateriaal bestond uit zogenaamde Pingsdorfer waar uit de 13de eeuw. Dit is hardgebakken gelig wit aardewerk dat versierd werd met roodbruine verfaarde. Voor de ophoging van dorpssterp zijn door de eeuwen heen grote hoeveelheden stromest gebruikt. We kunnen dit goed zien in het bodemprofiel dat is opgetekend vlakbij de voormalige smederij van de familie Slabbekoorn aan het Kerkplein bij de Oostkeure (vroeger de Oprit).

Leerresten

Vermeldenswaard is ook dat de ophoging van de dorpssterp kort na de Middeleeuwen vrijwel geheel de huidige hoogte had bereikt. In de

Jachthuisstraat werden veel leerresten gevonden. Mogelijk woonden daar indertijd leerbewerkers. Dicht in de buurt van deze leerresten werd ook nog een gaaf schoentje gevonden uit ± 1300. Vermeldenswaard is ook dat vlakbij de kerktoeren een waterput werd gevonden die geheel was opgemetseld met secundair verwerkte moppen. De diepte reikte tot in de oorspronkelijke zeebodem. Uit deze waterput kwamen enkele fraaie waterkannen uit ± 1600 tevoorschijn.

Brandsporen ten westen van de vate

De late Middeleeuwen was een periode van welvaart. Begin 16de eeuw brak echter een periode van algehele teruggang aan. Tijdens de Spaanse bezetting was 1572 een absoluut rampjaar voor Kloetinge. De watergeuzen slaagden er toen in, tijdens het voorjaar van dat jaar, de beste helft van de huizen in het dorp Kloetinge af te branden. Dit leverde grote problemen op met de vanuit Goes opgedrongen inkwartiering van de Spaanse soldaten door een torkort

aan goede huizen. Van deze brand waren tijdens de rioolwerkzaamheden de sporen nog duidelijk zichtbaar aan de westkant van de vate. Hier bevond zich toen onder meer het huis van Jan Adriaansz Blancx, de toenmalige dijkgraaf van de Brede Watering Bewesten Yerseke. De jaartalankers aan de voorzijde van dit huis vermelden het jaar 1572, dus dat zal later dat jaar weer hersteld zijn geweest (zie foto).

Marktveld 3

Contact: egbert.lantinga@gmail.com